

Hatefulle ytringer mot minoriteter på internett, straffeloven § 185

Juridisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2020

Kand.nr : 334

Antall ord: 6094

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	3
1.1 Oppgavens tema og aktualitet.....	3
1.2 Avgrensing.....	4
1.3 Valg av metode: juridisk metode	5
2 Drøfting.....	6
2.1 Hatefulle ytringer	6
2.2 Grunnloven § 100.....	7
2.3 Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 10	8
2.4 FNs rasediskrimineringskonvensjon 7 mars 1966 artikkel 4	8
2.5 FNs konvensjon om politiske og sosiale rettigheter artikkel 20 nr. 2	9
2.6 Forhold som rammes av bestemmelsen straffeloven § 185	9
2.7 Nedre sjikt for straffeloven § 185	11
2.8 Ytringen må fremsettes offentlig eller i andres nærvær	13
2.9 Ytringen må være rettet mot en etnisitet	16
2.10 Skyldkravet – fortsett eller grovt uaktsomt	18
3 Avslutning.....	18
4 Litteraturliste.....	20

1 Innledning

1.1 Oppgavens tema og aktualitet

Tema for denne juridiske bacheloroppgave er hatkriminalitet. Hatkriminalitet er forankret i straffeloven § 185, også kalt hatefulle ytringer. Hatkriminalitet er definert som lovbrudd som har sin bakgrunn i negative holdninger til faktiske eller oppfattet etnisitet, religion, homofil orientering og/eller nedsatt funksjonsevne.¹ En annen definisjon på hatkriminalitet er straffbare handlinger som er helt eller delvis motivert av hat eller negative holdninger på grunn av etnisitet, religion/livssyn, homofil orientering eller nedsatt funksjonsevne»²

Problemstillingen til denne oppgaven er hatefulle ytringer mot mennesker med minoritetsbakgrunn på internett.

Bakteppet for valg av problemstillingen er at jeg har lagt merke til en økning av hatefulle ytringer på internett den siste tiden. Vi lever i en verden i dag hvor internett har blitt en stor del av vårt liv. På internett, for eksempel Facebook, har vi fått muligheten til å dele mye informasjon om oss med både kjente og ukjente. Det har også blitt en plattform til å dele våre politiske syn, og få fram våre meninger og syn på aktuelle samfunnsproblemer. Politikerne bruker også disse plattformene til fremme deres politiske syn. Dette er en del av demokratiet og ytringsfriheten som Norge står for, og som Grunnloven § 100 taler for. Ytringsfriheten i Norge står sterkt. Men hvor langt verner ytringsfriheten?

Da internett har blitt en plattform til å ytre sine meninger, gir det også mulighetene for andre med andre meninger til å ytre. Nødvendigvis ikke en ytring alle andre deler, og som mange mener kan være kontroversielt og grenseland til diskriminerende og nedlatende ytringer.

Det er relativ få anmeldelser registret på hatkriminalitet begått på internett. Det er anmeldt 27 forhold i 2018, men det kan tyde på mørketall i antall anmeldelser på hatkriminalitet.³ Likevel vil jeg hevde at hatkriminalitet er svært aktuelt og stort samfunnsproblem i dag. Som et eksempel på at hatkriminalitet er svært aktuelt i dag, henviser jeg til rettsavgjørelse ved Gulating lagmannsrett fra 2019. Tiltalte var en 71 år gammel dame som ble funnet skyldig og dømt for å ha postet kommentar på Facebook som kvalifiserte seg som krenkende overfor en

¹ Politidirektoratet 2018:1

² Oslo politidistrikt 2017:3

³ Oslo Politidistrikt 2019:4

kvinne av somalisk opprinnelse.⁴ Tiltalte hadde skrevet: «Fandens svarte avkom reis tilbake til Somalia og bli der din korruperte kakerlakk». Selve ytringen ble fremholdt som diskriminerende, hatefulle og et angrep på somaliere som gruppe og folkeslag.

Hatkriminalitet var et tema som jeg og andre kollegaer under praksisåret, følte at vi kunne lite om. Jeg vil i denne oppgaven undersøke de juridiske grensene til ytringer som ikke blir vernet av ytringsfriheten som er forankret i grunnloven § 100 og andre konvensjoner som Norge har forpliktet seg. I tillegg til dette, vil jeg undersøke de juridiske rammene når det gjelder ytringer på internett. Jeg skal også utdype på hvilke forhold politiet skal verne mennesker med minoritetsbakgrunn utsatt for slike ytringer. Jeg håper besvarelsen på denne oppgaven vil gi meg økt kunnskap i jussen. Denne kunnskapen ønsker jeg å ta med videre som et verktøy, for å være stand i å løse de aktuelle samfunnsoppgavene politiet står ovenfor i dag.

1.2 Avgrensning

Jeg vil i denne oppgaven svare på en problemstilling, som omhandler personer med minoritetsbakgrunn, etter straffeloven § 185, andre ledd bokstav a. Ordlyden er: «hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse». Dette gjelder også personer som er født i Norge, men med en eller to foreldre som kommer fra et land med annen etnisitet enn norsk. Dette betyr at jeg vil ikke drøfte andre grupper som er vernet etter straffeloven § 185, bokstav b, c og d.⁵

For å kunne straffe noen, må alle straffbarhetsvilkårene i straffebudet være oppfylt. Jeg skal drøfte de objektive og subjektive vilkårene i straffeloven § 185. Skyldkravet for overtredelse er fortsett og grovt uaktsomt, jf. straffeloven §§ 21 og 23. Jeg vil ikke drøfte vurdering av tilregnelighet eller straffefrihetsgrunner på grunn av oppgavens lengde. Forsøk og medvirkning er straffbart, men jeg vil heller ikke drøfte disse.

Jeg vil også undersøke hatefulle ytringer som blir framsatt på Internett. Jeg vil kun gå på ytringer, og ikke drøfte om holdninger eller fordommer mot minoritetsgrupper.

Ordlyden i straffeloven § 185, inneholder også vilkåret «diskriminering». Jeg skal bare drøfte hatefulle ytringer, og ikke diskriminering, da det finnes en egen lovbestemmelse for dette, jf. straffeloven § 186. Diskriminering beskriver handlinger motivert av hat.

⁴ LG-2019-045267

⁵ Religion eller livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne

Det er flere andre straffebud som har elementer av hva som regnes som hatkriminalitet. Enkelte straffebestemmelser i straffeloven har et særskilt vern mot diskriminering eller hatefull motivasjon nevnt. Disse er blant annet § 174 tortur, § 264 grove trusler, § 272 grov kroppskrenkelse, § 274 grov kroppsskade og § 352 grovt skadeverk. Jeg vil ikke drøfte andre straffebestemmelser som har elementer av hatkriminalitet i seg.

Ved straffeutmåling, så er hatkriminalitet en skjerpene omstendighet etter straffeloven § 77 første ledd, bokstav i.⁶ Da oppgaven skal handle om de juridiske rammene for hatefull ytring i straffeloven § 185, så vil jeg ikke drøfte momenter opp mot straffeutmåling.

1.3 Valg av metode: juridisk metode

For å svare på problemstillingen om de juridiske rammene for ytringer på internett, skal jeg bruke juridisk metode.

Det er sjelden klart på hva lovteksten betyr, det samme gjelder lovbestemmelsen som er sentral i denne juridiske oppgaven, nemlig straffeloven § 185. Vi må tolke loven. Hva menes med hatefulle ytringer og hvilke grupper blir definert som juridisk «etnisitet»? Det skal være mulig for vanlige borgere å lese loven, og hvilke handlinger som kan føre til straff. For å tolke loven, må vi bruke rettskildefaktor som lovforarbeider, rettspraksis og reelle hensyn.⁷ Vi må også redegjøre for hva den gjeldende rettsregler gjelder, hva de går ut på, og hvilke rettslige løsninger som gjelder for dette tilfellet.⁸

Tidligere bestemmelse av hatefulle ytringer var straffeloven § 135 a. I 2003, var ordlyden til straffeloven § 135 a slik: «Med bøter eller fengsel inntil 2 år straffes den som ved uttalelse eller annen meddelelse, herunder ved bruk av symboler, som framsettes offentlig eller på annen måte spres blant allmennheten, truer, forhåner eller utsetter for hat, forfølgelse eller ringeakt en person eller en gruppe av personer på grunn av deres trosbekjennelse, rase, hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse. Tilsvarende gjelder slike krenkelser overfor en person eller en gruppe på grunn av deres homofile legning, leveform eller orientering»

Endringen fra straffeloven 1902 § 135a til straffeloven 2005 § 185, er at det har blitt tilført: «den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne, jf. annet ledd...». Ellers er det ingen endringer av betydning på

⁶ «har sin bakgrunn i andres religion eller livssyn, hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse ...», jf. straffeloven § 77 bokstav i.

⁷ Fredriksen 2017:60

⁸ Blandhold, Tøssebro og Skotheim 2015:312

bestemmelsen. I drøftelsen, vil enkelte dommer drøfte straffeloven 2005 § 185, sammen med tidligere rettspraksis i lys av straffeloven 1902 § 135a.

Både forarbeidere og rettspraksis til straffeloven 1902 § 135a er knappe og gir lite utfyllende svar på problemstilling. Det vil heller ikke gå svar på min problemstilling om hatefulle ytringer på internett, da § 135 a ikke fanget opp ytringer på nett. Bestemmelsen har også endret seg flere ganger, men fortsatt har de eldre rettspraksis og forarbeider likevel betydning for videre tolking av straffeloven § 185. Jeg kommer til å trekke inn høyesterettsdommer som både benytter av den gamle straffeloven 1902 § 135a, og nyere dommer for straffeloven 2005 § 185. De nyere dommene er mer relevant med tanke på ytringer på internett, mens de eldre dommer, som bruker straffeloven § 135a, har mer på betydning for tolking på hva som regnes som hatefulle ytringer.

2 Drøfting

2.1 Hatefulle ytringer

Jeg vil først drøfte hva den generelle betydningen av hatefulle ytringer betyr, før jeg kommer inn på den juridiske definisjonen på hatefulle ytringer omtalt i andre ledd i straffeloven § 185. Definisjonen på hatefulle ytringer etter § 185 annet ledd er: «hatefulle ytringer er å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølelse eller ringeakt overfor noen ...». Når vi leser straffebestemmelsen, får vi ikke en helt tydelig definisjon på hva hatefulle ytringer betyr.

For å gjøre begrepet «hatefulle ytringer» mer forståelig, kan vi dele opp disse to ordene hver for seg. Ytring er noe som sies eller uttales.⁹ Hat kan beskrives som sterk, heftig uvilje.¹⁰ Hatefulle ytringer kan forstås som en uttalelse gjort med en sterkt, heftig uvilje mot en person. Hatefulle ytringer kan også forstås som ytringer som er av hatefull eller diskriminerende art, som retter seg mot en gruppe eller mot et individs reelle eller antatte gruppetilhørighet.¹¹ Den europeiske menneskerettskonvensjons definisjon på hatefulle ytringer, også kalt «hate speech», er «all forms of expression which spread, incite, promote or justify hatred based on intolerance...»¹²

Ordlyden «å true» i straffeloven § 185, kan forbindes med en truende advarsel. Etter straffeloven, så er den juridiske lovbestemmelsen for ordlyden «truer» fastslått i straffeloven § 264, grove trusler. Det er ikke nok med at de objektive og subjektive vilkårene i straffeloven §

⁹ Kjøl 2019

¹⁰ Den norske akademis ordbok (2017)

¹¹ Kvale 2018

¹² European Court of Human Right 2020

264 er oppfylt, for å straffe noen etter § 185. Det må også være forhold som tilsier at det er grove trusler i ytringen. Hvorfor det er slik, kommer jeg tilbake til i pkt. 2.5.

Utenom det, så finnes det ikke andre definisjoner av «forhåne, forfølgelse eller ringeakt» i § 185. Høyesterett har også kommentert at begrepene «truer, forhåner eller utsetter for hat, forfølgelse eller ringeakt» er ikke særlig presise og kan gå over i hverandre.¹³

Rettspraksis har definert hatefulle ytringer etter straffeloven § 185, er ytringer som inneholder en nedvurdering ved å tillegge personer eller grupper mindreverdige egenskaper eller negativ atferd. Ringeakt må tolkes slik at den rammer «kvalifisert krenkende ytringer». Videre har rettspraksis også kommet frem til at «forhåne» har samme definisjon som «ringeakt». I essensen betyr begge uttrykkene, det å tillegge en karakter. Uttrykket «hat» og «forfølgelse» er sterke uttrykk som klart må utsettes for virkning av en viss styrke.¹⁴

Vi har en generell forståelse på hatefulle ytringer kan være. Det handler kanskje ikke helt konkret hva hatefulle ytringer betyr, men i hvilken kontekst og sammenhengen ytringene har blitt framsatt. Bakgrunnen for straffeloven § 135a (§ 185) er å hindre spredning og utbredelse av rasistiske ytringer.¹⁵ Jeg skal nå drøfte om bakgrunnen for bestemmelsen straffeloven § 185, og hvorfor Norge har en slik særskilt vern mot minoritetsbakgrunn. Det vil ta være aktuelt å redegjøre for grunnloven § 100 og de forskjellige menneskerettigheter og konvensjoner som Norge har forpliktet seg til. Det er disse prinsippene og konvensjonene som har dannet grunnlaget til hatkrim-bestemmelsen, straffeloven § 185.

2.2 Grunnloven § 100

Det vil være naturlig å starte med hvor ytringsfrihet står lovfestet. Grunnloven § 100 sier:

«Ytringsfrihet skal det vere. Ingen kan haldast rettsleg ansvarleg for å ha motteke eller komme med opplysningar, idear eller budskapar om det ikkje lèt seg forsvare halde opp imot den grunngevinga ytringsfridommen har i sanningssøking, demokrati og den frie meiningsdanninga til individet. Det rettslege ansvaret skal vere fastsett i lov.¹⁶

Alle har rett til å ytre seg frimodig om statsstyringa og kva anna emne som helst. Det kan berre setjast slike klårt definerte grenser for denne retten der særleg tungtvegande omsyn gjer det forsvarleg halde opp imot grunngevingane for ytringsfridommen».¹⁷

¹³ HR-1997-75-B-Rt-1997-1821, s. 1826

¹⁴ RT-1997-1821

¹⁵ HR-1997-75-B – Rt-1997-1821, s. 1826 avsnitt 3

¹⁶ LOV-1814-05-17, Grunnlova § 100, første ledd

¹⁷ LOV-1814-05-17, Grunnlova § 100 andre ledd

Rettspraksis viser til at straffeloven 1902 § 135a må tolkes med Grunnloven § 100 som bakgrunn og ledetråd¹⁸. Ytringsfrihet er en medienøytral bestemmelse. § 100 skal verne ytringsfrihet på hvilket som helst medium, også publisering på internett.

2.3 Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 10

Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) er en internasjonal avtale som er inngått med flere land. Konvensjonen skal beskytte menneskerettigheter og deres grunnleggende friheter. Konvensjonen ble vedtatt 4. november 1950, og Norge ratifiserte dette i sin grunnlov i 1952.¹⁹ Rettigheter i EMK beskytter sivile, politiske og økonomiske rettigheter. Ytringsfrihet er beskyttet gjennom artikkel 10 av den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.

Artikkel 10 sier at «enhver har rett til ytringsfrihet». Dette omfatter frihet til å ha meninger, motta og dele opplysninger og ideer uten inngrep fra myndighetene og uten hensyn til grenser. Andre avsnitt i artikkel 10 presiserer derimot at denne friheten medfører enkelte plikter og ansvar. Dermed kan det være nødvendig i et demokratisk samfunn, å sette regler, innskrenke eller straffe for å ivareta enkelte hensyn i samfunnet. Staten kan kun gripe inn på tre betingelser: inngrepet må være forankret i lov, det må være et legitimt formål, og nødvendig i et demokratisk samfunn.²⁰

EMK har i mange saker der ytringsfrihet står mot vern mot hatefulle ytringer, fraveket beskyttelsen fra artikkel 10, og rammet av EMK artikkel 17. Artikkel 17 handler om forbud mot misbruk av rettigheter. Hatefulle eller sjikanøse ytringer, blir i lite grad vernet.²¹

2.4 FNs rasediskrimineringskonvensjon 7 mars 1966 artikkel 4

Formålet med konvensjonene er at land som er en del av FN, skal sikre innbyggere grunnleggende sivile og politiske rettigheter, blant annet rette til ytringsfrihet og valgfrihet. FNs rasediskrimineringskonvensjon skal forby diskriminering på grunn av rase, hudfarge, avstamning eller nasjonal eller etnisk opprinnelse.

Artikkel 4 lyder: «...ideer eller teorier om at en rase eller en gruppe av personer av en bestemt hudfarge eller en bestemt etnisk opprinnelse er andre overlegen, eller som søker å rettferdiggjøre eller fremme rasehat og diskriminering i enhver form...». Konvensjonen har

¹⁸ Rt-1978-1072 s. 1076

¹⁹ Gursli-Berg, Gunhild & Sjursen, Øyvind 2019

²⁰ Hovlid 2016:145

fremmet prinsipper for å forby diskriminering og rasehat. Gjennom disse prinsippene, er Norge forpliktet til å erklære all spredning av ideer om raseoverlegenhet eller rasehat som straffbar handling.²²

Norge er dermed forpliktet til å ha egne straffebestemmelser som slår ned på rasistiske ytringer. Norge signerte på FNs rasediskrimineringskonvensjon i 1969, og fikk en lov som forbyr hatefulle ytringer i 1970. Dette er forankret i norsk rett gjennom tidligere straffeloven 1902 § 135a (§ 185).²³

2.5 FNs konvensjon om politiske og sosiale rettigheter artikkel 20 nr. 2

Konvensjon om politiske og sosiale rettigheter tråde i kraft i 1976, og medlemslandene forplikter seg til å respektere innbyggernes rett til grunnleggende rettigheter som liv, personlig frihet, rettssikkerhet, ytringsfrihet og demokratisk styresett.²⁴ I artikkel 20 nr. 2, står som følge: «Enhver form for fremme av nasjonalhat, rasehat eller religiøst hat som innebærer tilskyndelse til diskriminering, fiendskap eller vold, skal forbys ved lov». Denne loven er igjen forankret gjennom straffeloven § 185.

2.6 Forhold som rammes av bestemmelsen straffeloven § 185

I 2.1 redegjorde jeg for definisjon på hatefulle ytringer. Jeg vil nå drøfte på hvilke forhold som vil være straffbart etter straffeloven § 185.

Rettspraksis påpeker at det er bare de grove forhold som rammes når det kommer til overtredelse av § 185.²⁵ Som nevnt i 2.1, drøftet jeg at det er kun grove trusler i straffeloven § 264 som vil rammes av § 185. Det er altså ikke nok med trusler etter bestemmelsen § 263. Det presiserer videre at «ytringer av kvalifisert krenkende karakter vil bli rammet»²⁶. I tillegg så sier rettspraksis at utsagn som «oppfordrer eller gir tilslutning til integritetskrenkelse», vil rammes. Det samme gjelder om utsagnene «innebærer en grov nedvurdering av en gruppes menneskeverd».²⁷ Den grove krenkelsen må også i tillegg være fremsatt på grunn av personens «hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse».²⁸

²² Rasediskrimineringskonvensjonen, art. 4: bokstav a

²³ Rasediskrimineringskonvensjonen 1966

²⁴ Menneskerettsloven 1999

²⁵ Rt-1997-1821, s. 1826

²⁶ Ot.prp.nr. 29 (1980-1981)

²⁷ HR-2001-1428-Rt. 2002-1618 (361-2002), s. 1624

²⁸ HR-2020-185-A avsnitt 28

Det er enkelte momenter som går inn i vurderingen om straffeloven § 185 er overtrådt. Disse momentene må vurderes om ytringen skal regnes straffbart etter § 185²⁹:

- Grovhet i ytringen³⁰
- En grov nedvurdering av en gruppes menneskeverd³¹
- Politisk meningsytring eller sjikane³²
- Utsagnet er rettet mot har en utsatt posisjon³³
- Oppfordres til vold/integritetskrenkelser³⁴
- Hvor konkret ytringen er³⁵
- Hvor ytringen er fremsatt³⁶
- Spredning/publisitet³⁷
- Riktighet/holdbarhet i utsagnene³⁸

En nylig høyesterettsdom gjaldt en mann som hadde skrevet flere ytringer om mørkhudede, muslimer og islam i den lukkede Facebook-gruppen «Fedrelandet viktigst».³⁹ Saken ble anket til høyesterett for vurdering av tolkning av lovteksten. En av vurderingene på tolkning av lovteksten var knyttet til tiltaltes bruk av uttrykket «steppebavianer».⁴⁰ Uttalelsen om steppebavianer kommer fra en kommentar til et Facebook-innlegg som omhandlet rykter oppstått etter to drap i Kristiansand, hvor en norsk gutt hadde drept en gutt av utenlandsk opprinnelse og en norsk kvinne. Facebook-innlegget hadde en lenke til en artikkel fra tv2.no. I artikkelen ba elevrådslederen ved skolen hvor den drepte gutten hadde gått, om at ryktespredningen skulle opphøre. Elevrådslederen er mørkhudet, og flere hadde kommentert i innlegget. Tiltale hadde gjennom sin kommentar skrevet: «steppe bavianene reiser dit de hører hjemme». Høyesterett tolket dette som klart sjikanøst, nedlatende og dehumaniserende. Ytringen gir et uttrykk for at mørkhudede ikke anses som likeverdige medborgere. Høyesterett tolket ytringen «av kvalifisert krenkende karakter, ettersom den innebærer en

²⁹ Oslo politidistrikt 2015:34

³⁰ Rt. 2007-1807

³¹ Rt. 2012-536

³² Rt. 2007-1807

³³ Rt. 2012-536, avsnitt 38-39

³⁴ Rt. 2007-1807, avsnitt 41

³⁵ Rt. 2007-1807, avsnitt 41

³⁶ Ot. Prp. nr. 33 (2004-2005) s. 187

³⁷ Rt. 2002-1618, s. 1627

³⁸ Rt. 1981-1305

³⁹ HR-2020-185-A

⁴⁰ HR-2020-185-A, avsnitt 50

grov nedvurdering av mørkhudedes menneskeverd»⁴¹. Selve ytringen forhåner og fremmer ringeakt overfor en gruppe menneske på grunn av deres hudfarge.⁴²

En ytring må også tolkes som krenkende, som er en del av rettsanvendelsen høyesterett skal ta stilling til. I en høyesterettsdom, hvor det gjaldt en muntlig uttalelse om «jævla neger», har formet rettspraksisen for tolkning av hatefulle ytringer.⁴³ Rettspraksis presiserer at «utgangspunktet (er) at ingen skal risikere strafferettslig ansvar ved at utsagn tillegges et meningsinnhold som ikke er uttrykkelig uttalt, med mindre et slikt innhold med rimelig stor sikkerhet kan utledes av sammenhengen».⁴⁴ Det skal også «i samsvar med det kontekstuelle tolkningsprinsippet være slik at uttalelsen «...må tolkes i lys av de ytre omstendigheter den fremsettes under»», og de «enkelte utsagn kan altså ikke tolkes isolert, men må bedømmes samlet og innenfor den ramme de ble fremsatt»⁴⁵

Et annet eksempel er fra en dom vedtatt i Oslo Tingrett den 04.05.2016. En ung mann som får kjennskap til en norsk kvinne som venter barn med en norsk politiker.⁴⁶ Kvinnen har norsk mor og far er fra afrikansk land». Den ungen mannen skriver på kvinnens åpne facebook-profil: «Gratulerer har du klart å ligge deg til permanent oppholdstillatelse. Hvorfor kan du ikke ta med deg familien din å flytte tilbake til Afrika. Hvorfor kan du ikke vise såpas respekt, det er ikke krig der dere kommer fra. Din frekke motbydelige halvape. Kom deg ut av landet. Jævla nigger». Den unge mannen erkjente straffeskyld og forklarte i retten at han måtte gjøre noe da han hørte om graviditeten. Retten la grunn til at meldingen til fornærmede er en forhånelse, og er rammet av straffeloven § 185. Uttrykkene «frekke motbydelig halvape» og «jævla nigger» er utelukkende en grov nedvurdering og hån av andres menneskeverd.

I rettspraksis og juridisk teori, er det anerkjent at grovheten eller alvorligheten av de ytringer som fremsettes, har betydning for hvor strenge krav som stilles til den faktisk forankring.⁴⁷

2.7 Nedre sjikt for straffeloven § 185

Det skal sies at ikke alle ytringer blir tolket som juridisk krenkende eller hatefulle.

Lagmannsretten har lagt til grunn at hensynet til ytringsfriheten spiller en mer beskjeden rolle

⁴¹ HR-2020-185-A, avsnitt 38

⁴² HR-2020-185-A, avsnitt 40

⁴³ HR-2018-674-A

⁴⁴ HR-2012-689-A-Rt-2012-536, avsnitt 20

⁴⁵ Rt-2012-536, avsnitt 19.

⁴⁶ Oslo politidistrikt 2017:11

⁴⁷ Hovlid 2016:159.

i de rene sjikane-tilfellene, men at straffebudet i § 185 ikke kan gi strafferettslig vern mot enhver uttalelse som kan påvirke grupper som omtales negativt.⁴⁸ Uttrykket «ringeakt» er et sterkt uttrykk som ikke omfatter enhver nedvurdering. Hva er det nedre sjikt for å bli rammet etter bestemmelsen straffeloven § 185?

Det er utdypet videre i rettspraksis som viser at det må gis en rommelig margin for uheldige og smakløse ytringer, riktignok under henvisning til ytringsfriheten har vesentlig vekt, selv om også disse uttalelsene hovedsakelig er begrunnet i hensynet til det politiske ordskiftet.⁴⁹ I en høyesterettsdom, så ble utsagnet «fordømrade svineri denne satans islam kulten» ikke ansett som et brudd på straffeloven § 185, men som «smakløst» av høyesteretten.⁵⁰

Det er altså et vidt spillerom for ytringer som kan bli framsatt uten å bli straffeforfulgt. I leserbrevdommen ble tiltalt frifunnet for å ha skrevet et leserbrev med innvandringskritikk.⁵¹ Dommen handler om at tiltalte hadde fortatt og innsendt til Morgenavisen i Bergen et leserbrev med overskriften «Flyktninger, ekstremister og partier». Leserbrevet handlet om fremmedarbeidere og nedsettende innhold om disse. Høyesterett presiserer i dommen at det må «legges til grunn at det av hensyn til ytringsfriheten må innrømmes en rommelig margin for den som savner evnen til å ikke sine ytringer en saklig og uklanderlig form». En politisk ytring vil da ha en noe videre spillerom. I leserbrevdommen, har de presisert at straffeloven § 135a (§ 185) må tolkes med grunnloven § 100 som bakgrunn og ledetråd.⁵²

Skillet mellom ren sjikane og politiske ytringer er en sentrale grense som må vurderes opp mot hver enkelt sak som handler om hatefulle ytringer.⁵³ Rettspraksis har trukket et skille mellom kritiske ytringer om et emne, enten om ytringen er politisk, kulturell, religiøs eller annen art, og ytringer som angriper en eller flere personer.⁵⁴ I løpeseddeldommen presiserer det også at uttalelser om Islam som religion, forholdene i islamske stater og norsk innvandringspolitikk, vil ikke rammes av straffeloven § 135a (§ 185).⁵⁵ På den andre siden, vil ytringer som direkte angriper islamske innvandrere, være straffbare.

Vi kan konkludere med å si ytringer av politisk art, vil ikke rammes av § 185. På en annen side, vil personangrep omfattes av bestemmelsen § 185. Krangeldommen presiserer at

⁴⁸ Rt-1978-1072, s. 1076

⁴⁹ Rt-1981-1305, s. 1318- Rt-2012-536, avsnitt 32

⁵⁰ HR-2020-185-A, avsnitt 9

⁵¹ Rt-1978-1072

⁵² Rt-1978-1072, s. 1076

⁵³ Nadim, Fladmoe, Wessel-Aas 2016:133

⁵⁴ HR-2020-183-A, avsnitt 23

⁵⁵ Rt-1981-1305, s. 1314

ytringer som ikke har noe til felles med den kjerneverdi ytringsfriheten skal beskytte, det frie ordskiftet, vil rammes av § 185.⁵⁶

Det er ytringsfriheten som setter grenser for hvilke ytringer som kan være straffbare. Det kan oppleves at terskelen er høy for å ytringer som kan være straffbare. Dette følger av grunnloven § 100, og FNs rasediskrimineringen, som diskutert i 1.6 og 1.7. Derimot ligger det i forarbeidene, Grunnloven § 100 og endringer i straffeloven § 185, at «straffeterskelen ved rasehets.. skal ligge noe lavere ...»⁵⁷

Men det må naturligvis være grenser på hva ytringsfriheten tåler. Rettspraksis har presisert at straffeloven 1902 §135a (§ 185) må heller ses som innskrenkende⁵⁸. Ytringsfrihet fører ikke til at ytringer som blir sagt, vil bli medført uten ansvar. Meddelelsesfriheten, som er forankret i grunnloven § 100 andre og tredje ledd, sier at ytringsfriheten ikke kan være absolutt.⁵⁹

Som diskutert i 2.1, så er uttrykkene «hat» og «forfølgelse» ord som må ha en viss grad styrke. I leserbrevdommen, ble tiltale frifunnet på dette punktet. Leserbrevene kunne fremkalle eller styrke fordommer, eller negative holdninger mot fremmedarbeidere, men at virkningene ikke er så sterke eller vil oppstå hos mange at grensen for overtredelse av straffeloven § 135 a (§185) er overtrådt.⁶⁰

2.8 Ytringen må fremsettes offentlig eller i andres nærvær

Ut fra definisjonen av straffeloven § 185, kan ytringens form kan både være muntlig, skriftlig eller i form av symboler tegn og bilder. Spørsmålet blir om ytringer framsatt på internett blir ansett som «offentlig».

Etter straffeloven § 185, så må ytringen være fremsatt «offentlig» eller «i andres nærvær». Legaldefinisjonen på «offentlig» er omtalt i straffeloven § 10⁶¹. Annet ledd annet punktum har følgende tillegg: «består handlingen i fremsettelse av et budskap, er den også offentlig når

⁵⁶ HR-2018-674-A, avsnitt 15

⁵⁷ LA-2018-171851, avsnitt 32

⁵⁸ HR-1997-75-B s. 1824 avsnitt 1

⁵⁹ Hovlid 2016:143

⁶⁰ Rt-1978-1072, s. 1077

⁶¹ Ordlyden av straffeloven § 10 sier: Med offentlig sted menes et sted bestemt for alminnelig ferdsel eller et sted der allmennheten ferdes. En handling er offentlig når den er foretatt i nærvær av et større antall personer, eller når den lett kunne iakttas fra et offentlig sted. Består handlingen i fremsettelse av en ytring, er handlingen også offentlig når ytringen er fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall personer.

budskapet er fremsatt på en måte som gjør det egnet til å nå et større antall personer.» Ut fra lovbestemmelsen, kan vi si at dette også omfatter over åpne internettsider.⁶²

Den tidligere bestemmelsen straffeloven § 185, stod det i straffeloven § 135 a: «likt med en offentlig fremsatt ytring, jf. § 7 nr. 2, regnes en ytring når den er satt frem slik at den er egnet til å nå et større antall personer». Vilkåret om offentlig fremsatt ytring var forankret i den tidligere bestemmelsen § 135 a. Ordlyden i nåværende § 185 er omformulert⁶³.

Lagmannsretten har kommet fram til at hvis en ytring skal regnes offentlig på internett, må mer enn 20-30 personer ha tilgang til internettsiden.⁶⁴ Ytringen må fremstå rettslig sett som «åpen for allmennheten». På Internett er dette en lav terskel.⁶⁵ Det har ingen betydning om nettstedet er lukket eller åpent, beskyttet med passord eller andre restriksjoner. Personantall er det som kreves. Begrensningen ligger i fortsettkravet, at gjerningspersonens fortsett må omfatte at ytringen kunne bli spredt til minst 20-30 personer. I en høyesterettsdom, ble ytringene fremsatt i kommentarfeltet på en lukket Facebook-gruppe med om lag 15 000 medlemmer.⁶⁶ Dette ble regnes som at ytringen ble fremsatt offentlig etter straffeloven § 10 andre ledd, da det oppfyller vilkåret at det er egnet til å nå et større antall personer.⁶⁷ «Egnet til å nå» har ingen betydning om ytringen faktisk nådde et større antall personer. Det er nok at ytringen var «egnet» til å nå 20-30 personer.⁶⁸ Hvis ytringen er egnet til å nå mer enn 20-30 personer, er det ikke et krav at den som er rammet, er til stede eller hører på ytringen. Derimot, hvis ytringen er egnet til å nå færre enn 20-30 personer, vil den kunne bare omfatte hvis det er rettet mot den som rammer, og det er tilhørere.⁶⁹ I en dom fra Indre Sogn, ble to tiltalte frifunnet for å komme med rasistiske kommentarer, men for få tilhørere.⁷⁰ Denne dommen brukte den tidligere bestemmelsen straffeloven § 135a, hvor det var et krav for handlingen/ytringen var handlet i fortsett, og at de hadde fortsett for at dette kunne spres blant allmennheten.

Straffeloven § 185, første ledd tredje punktum sier også at en kan bli straffet for å fremsette hatefull ytring i andres nærvær. Dette kommer frem i lagmannsretten at det er ikke et krav til

⁶² Prop. 53 L (2012-2013), pkt. 3.2

⁶³ «..offentlig setter frem en ..hatefull ytring» er ordlyden til «offentlig»-kravet i § 185.

⁶⁴ HR-2018-871-A, avsnitt 22

⁶⁵ Sunde 2016:60

⁶⁶ HR-2020-185-A

⁶⁷ HR-2018-871-A, avsnitt 22

⁶⁸ Prop. 53 L (2012-2013), pkt. 3.6

⁶⁹ Oslo politidistrikt 2015:32.

⁷⁰ TISOG-2000-161

at ytringen fremsettes offentlig etter dette vilkåret.⁷¹ En kan straffes for å fremsette hatefulle ytringer i halvoffentlig eller i private omgivelser.

Hva om ytringen har blitt sendt til kun en mottaker på sms, e-post eller annen måte? Rettspraksis er tydelig på at det må være egnet til å nå et større antall personer, mer enn 20-30 personer. Derfor vil kun en melding til en mottaker ikke omfattes, med mindre det er sannsynlig at mottaker vil spre ytringen videre.⁷²

En utfordring knyttet opp mot dette er at internett kan gi folk en opplevelse av å være anonyme og føre til at folk sier ekstreme ting uten å bli holdt ansvarlig.⁷³ Internett strekker seg over flere landegrenser, og dette kan bli vanskelig med tanke på etterforskning, og samarbeid med andre land med andre jurisdiksjoner. Hvis en person fra Norge som fremsetter hatefulle ytringer på internett, men som er ment til en annen person eller gruppe i utlandet, kan han straffes om handlingene fysisk er utført i Norge? En påstand er at straffbare handlinger utført fra Norge via Internett, med virkning utenfor Norge, er handlinger begått utenfor Norge og kan ikke straffes etter straffeloven.

Det er derimot straffeloven § 4 som bestemmer at «straffelovgivningen gjelder for handlinger foretatt i Norge». Dette suppleres av § 7 som anser handlinger foretatt i både utlandet og Norge, kan straffes dersom virkningen inntrådte eller var tilsiktet å inntre i Norge.⁷⁴ Skal vi straffe handlinger etter norsk rett, men med virkning utenfor norske grenser, bør vi bruke annet rettsgrunnlag. Disse rettsgrunnlagene er straffeloven §§ 5 og 6. Straffeloven § 5, første ledd nr. 1 gjelder norsk lovgivning for handlinger som er straffbare «også etter loven i landet der de er foretatt».

Høyesterett har konkludert at handlingen ble foretatt i Norge, med virkning utenfor, vil fortsatt være straffbart. Uten disse handlingene fra Norge, ville ikke følgen ha skjedd. Dermed blir den ulovlige handlinger som blir foretatt i Norge, men virkning er utenfor landet, ulovlig i norsk straffelovgivning, jf. straffeloven § 4.⁷⁵ Det bør nevnes at straffeloven § 5 har også i en egen bestemmelse for hatefulle ytring i nr. 11: .. innebærer fremsettelse av en hatefulle ytring etter straffeloven § 185». Det vil si at hvis du kommer med en hatefulle ytring som har et

⁷¹ LA-2017-83709

⁷² Oslo politidistrikt 2015:32

⁷³ Nadim, Fladmoe og Wessel-Aas 2016:21

⁷⁴ Sunde 2016:47

⁷⁵ Sunde 2016:50

virkeområde utenfor det som er nevnt i straffeloven § 4, kan du bli straffet etter straffeloven § 5, første ledd nr. 11.

Ytringer fremsatt på internett vil dermed omfattes av norsk straffeloven, dersom lovbrøyer var i Norge da ytringen ble lagt ut, eller alt det nødvendige for å legge ut ytringene ble utført.⁷⁶

Det som er nødvendig for at ytringene blir utført, er om lovbrøyer var i Norge da publiseringen/tilgjengeliggjøring ble foretatt. Det krever ikke at minoritetsgrupper som er utsatt for ytringen, er i Norge når ytringen ble fremsatt. Det betyr at hvis en ytring er rettet mot en gruppe med tilhørighet fra utlandet, på fremmed språk og tilgjengeliggjort på utenlandske tjenester, vil det bli omfattet av straffeloven § 185.⁷⁷

2.9 Ytringen må være rettet mot en etnisitet

Definisjonen på etnisitet er personer med nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk.⁷⁸ Annerledes hudfarge som skyldes sykdom eller spesielle tilstander faller utenfor definisjonen på etnisitet etter straffeloven § 185, andre ledd bokstav a.⁷⁹

Ordspråket er nøytral. Det vil si at det har ikke noe å si på alder, kjønn og kjønnsidentitet, yrke, bosted, sosial status eller utseendemessig som vil bli vernet etter bokstav a i straffeloven § 185. Hovedformålet med hatkriminalbestemmelsen er å gi minoriteter et særlig vern⁸⁰

Det kommer frem at ytringen ikke trenger å rette seg direkte mot en person, men kan også rette seg mot gruppe denne personen tilhører. En av problemstillingen til oppgaven er når hensynet til en minoritetsgruppe skal veie tyngre enn ytringsfriheten? Rettspraksis har diskutert denne problemstilling opp gjennom tiden. Det er en avveining, som etter loven, må foretas av domstolen. Det skal også bygges på en konkret vurdering av det enkelte utsagn. Rettspraksis ønsker ikke å være til hinder for meninger og ytringer skal komme frem fra enkelte som føles naturlig. Men samtidig så er enkelte minoritetsgrupper, som skiller seg både på sitt utseende og vaner, lett bytte for kritikk.⁸¹

En problemstilling som dukker opp er i hvilken grad kan politikere med minoritetsbakgrunn, bli vernet av straffeloven § 185 bokstav a? Det er ikke ukjent fenomen på internett å kritisere politikere, spesielt på sosiale medier som Facebook. Flere politikere opplever hets og trusler

⁷⁶ Prop. 53 L (2012-2013), pkt. 4.1

⁷⁷ Sunde 2016:51

⁷⁸ Likestilling- og diskrimineringsloven 2017: § 6, 3. ledd.

⁷⁹ Oslo politidistrikt 2015:11

⁸⁰ Ot. Prop. Nr. 8 (2007-2008), pkt. 10.7

⁸¹ Rt.1978-1072, s. 1078 avsnitt 6 og 7.

av sitt politiske engasjement.⁸² En ny rapport viser at 4 av 10 lokalpolitikere har vært utsatt for hatefulle ytringer eller konkrete trusler.⁸³ De fleste hatefulle ytringene mot politikere blir framsatt på internett.

Politikere i offentlig søkelys er spesielt utsatt for hatefulle ytringer. Det vises til rettspraksis at politiske ytringer har en videre ramme enn rene sjikane tilfeller.⁸⁴ Vi kan da tolke i samme grad at politiske personer bør «tåle» flere uheldige ytringer for sine politiske ytring og syn.

Riksadvokaten har derimot presisert i sitt rundskriv at hatefulle ytringer rettet mot politikere og andre samfunnsdebattanter fremstår som et økende problem.⁸⁵ Hatefulle ytringer bør dermed straffes hardere, da trusler mot politikere anses som et angrep på demokratiet.

En nylig sak om dette er at en mann på 62 år ble dømt for hat og trusler mot Hadia Tajik, en politiker for Arbeiderpartiet. Mannen skal ha skrevet flere Facebook-kommentar i september 2017. Han skrev: «må du råtne i helvete din drittkjerring» og «hun er og blir muslims. Vil hun rette våpen mot sine muslimske brødre eller skyte på oss, om vi kommer i konflikt med folket hennes». Mannen ble dømt til 18 dagers betinget fengsel og bot for dette forholdet.⁸⁶

Høyesterett har også presisert at utviklingen de siste årene, ettersom internett og sosiale medier har blitt tilgjengelig, har gitt folk flere anledninger til å ytre seg offentlig for et større publikum.⁸⁷ Det er mer tilbøyelighet for hatefulle ytringer i offentlig debatt på nett, spesielt på kommentarfeltene på Facebook. Det føles belastende for dem som rammes, og mange vil av frykt for slike reaksjoner holde seg unna offentlig debatt. I en høyesterettsdom, trakk fornærmede⁸⁸ seg vekk fra offentligheten og fikk voldsalarm som følge av hatefulle ytringer. Riksadvokatens har også presisert at slike lovbrudd rammer ikke den enkelte offer, men skaper redsel og utrygghet hos alle med samme bakgrunn.⁸⁹

⁸² Regjeringen 2019

⁸³ Ipsos 2019

⁸⁴ Se avsnitt 2.7

⁸⁵ Riksadvokatens rundskriv 01/2019:7

⁸⁶ Børstad og Nilsen 2019

⁸⁷ HR-2020-184-A, avsnitt 42

⁸⁸ Denne personen var en aktiv samfunnsdebattant og opprinnelig fra Somalia. En person hadde skrevet om denne samfunnsdebattanten i et lukket Facebook gruppe med ca. 20 000 medlemmer: «Fandens svarte avkom reise tilbake til Somalia og bli der din korruperte kakerlakk». Se HR-2020-184-A.

⁸⁹ Riksadvokatens rundskriv 01/2019:9

2.10 Skyldkravet – fortsett eller grovt uaktsomt

Skyldkravet i straffeloven § 185 er fortsett eller grovt uaktsomt. Fortsett er definert i straffeloven § 21 (og § 22). Grovt uaktsomt er omtalt straffeloven § 23 annet ledd.

Rettspraksis har presisert at det foreligger ikke krav om rasistisk motivasjon eller hensikt bak ytringen. Det er tilstrekkelig at du forstår at ytringen kan oppfattes som hatefull mot en etnisitet, jf. § 23 grovt uaktsomt.

I lektordommen ble tiltale dømt for krenkende uttalelser om jøder i avisintervjuer.⁹⁰ Ytringene gikk ut på støtte til jødeutryddelse og ønske om innsperring av jøder. Tiltale hevder disse var uttalt ut fra politiske og vitenskapelig ytringer, og dermed beskyttet av grunnloven § 100. Likevel fritok det ikke tiltale for straff. Det må være tilstrekkelig at man forstod, som overveiende sannsynlig, eller sterk kan bebreides for at ytringen kan oppfattes rasistisk.⁹¹

3 Avslutning

Jeg har i denne oppgaven drøftet de juridiske rammene rundt hatefulle ytringer mot minoritetsbakgrunn på internett. Jeg har samtidig drøftet flere problemstillinger knyttet opp mot straffeloven § 185. Jeg har redegjort for grunnloven § 100 og andre konvensjoner som er sentrale for straffeloven § 185. Bokstav a i denne bestemmelsen har et formål om å beskytte minoritetsbakgrunn mot diskriminering og hat.

Det er flere momenter som må vurderes om en ytring kan regnes straffbar etter straffeloven § 185. Ytringen av kvalifisert krenkende karakter, som oppfordrer eller gir tilslutning til integritetskrenkelse, og som innebærer en grov nedvurdering av en gruppes menneskeverd, er sentrale momenter opp mot vurderingen. Politiske ytringer vil ha noe vide rammer, men hvis ytringen retter seg opp mot personangrep, kan den rammes av § 185. I tillegg til disse, må ytringen være fremsatt på grunn av etnisitet. Da bestemmelsen rammer den som handler i fortsett eller uaktsomt, vil det ikke kreve at den som fremsetter ytringen er rasistisk motivert. Internett regnes som offentlig etter straffeloven § 10. Rettspraksis har presisert at det må være egnet til å nå mer enn 20-30 personer, for at ytring skal fremstå offentlig.

Det å avveie av hensynet til minoritetsvern og hensynet til ytringsfriheten er vanskelig. Som nevnt i 2.8, så rammer ikke slike ytringer bare det enkelte offer, men skaper redsel og

⁹⁰ Rt-1977-114

⁹¹ Oslo politidistrikt 2017:35

utrygghet hos alle med samme bakgrunn. Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité peker på at det er viktig at straffebudet setter nødvendige grenser som kan kvalifisere som krenkende uttalelser som hetser minoritetene. Flere opplever at grensen på hva som kan regnes som kvalifisert krenkende uttalelser i rettspraksis er noe høy.⁹²

Det er presisert i Riksadvokatens rundskriv at hatkriminalitet er fortsatt en sentral prioritering i 2020.⁹³ Det betyr at politiet bør ha en god juridisk og praktisk forståelse om hatkriminalitet. Utgangspunktet er den som blir utsatt for hatefull ytring som skal legge til grunn for at politiet skal kode saken som hatkrim.⁹⁴ Samtidig så vil det være en juridisk vurdering fra sak til sak om ytringen kan rammes av straffeloven § 185. Det betyr nødvendigvis ikke at politiet eller publikum skal slutte å anmelde slike forhold. Riksadvokaten har pekt på at hverdagslivets diskriminerende og hatefulle ytringer fordrer oppmerksomhet og at påtalemyndigheten arbeider for å få bragt reaksjonsnivået i flere slike saker for Høyesterett for avgjørelse.⁹⁵

⁹² Kontroll og konstitusjonskomiteen 2004:22

⁹³ Riksadvokatens rundskriv 1/2020:9

⁹⁴ Oslo politidistrikt 2015:66

⁹⁵ Riksadvokatens rundskriv 01/2017:6

4 Litteraturliste

Blandhold Sverre, Tøssebro Henriette N. og Skotheim Øystein (2015). Innføring i juridisk metode. *Jussens venner 06/2015* (Volum 50), 310-345.

Børstad Johannes og Nilsen Amund Aune (2019, 16. januar). Dømt for hatkommentar mot Hadia Tajik. (NRK). Hentet den 05. mars 2020 fra <https://www.nrk.no/trondelag/domt-for-hatkommentarer-mot-hadia-tajik-1.14382179>

Det Norske Akademi for Språk og litteratur (2017) - Det norske akademis ordbok – Hat. Hentet den 12.april 2020 fra <https://naob.no/ordbok/hat>

Fredriksen Steinar (2017). *Lovbrudd, skyld og straff. Hovedlinjer i alminnelig strafferett* (1. utg. 2 opplag). Gyldendal Norsk Forlag AS 2016

Gursli-Berg, Gunhild & Sjørnsen, Øyvind (2019, 4. januar). Den europeiske menneskerettskonvensjon. I Store norske leksikon. Hentet 2. mars 2020 fra https://snl.no/Den_europeiske_menneskerettskonvensjon

Hovlid, Ellen Lexerød (2016). Krenkelser ved offentliggjøring av private opplysninger og bilder på sosiale medier. *Tidsskrift for Rettsvitenskap 02-03/2016 (volum 129)*. 138-175. https://www.idunn.no/tfr/2016/02-03/krenkelser_ved_offentliggjoring_av_private_opplysninger_og_bilder_paa_sosiale_medier

Ipsos (2019, 6. april). Ny rapport og podkast om hat og trusler mot politikerne. Hentet den 05. mars 2020 fra <https://www.ipsos.com/nb-no/ny-rapport-og-podkast-om-hat-og-trusler-mot-politikere>

Kjøll, George (2019, 15. mars). Ytringer. I Store norske leksikon. Hentet 1. mars 2020 fra <https://snl.no/ytring>

Kvale, Hallvard (2018, 22. januar). Hvor vanlig er hatytringer på nett?. Hentet 1. mars 2020 fra <https://www.samfunnsforskning.no/aktuelt/nyheter/2018/hvor-vanlig-er-hatytringer-pa-nett.html>

Nadim, M, Fladmoe A, og Wessel Aas, J (2016). *Hatefulle ytringer på internett. Omfang, forebygging og juridiske grenser*. (ISF-rapport 2016:17) Hentet fra https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmllui/bitstream/handle/11250/2442451/Rapport_17_2016_web_03-2018.pdf?sequence=6&isAllowed=y

Oslo politidistrikt (2015). Hatkrim. Rettslige og praktiske spørsmål. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/oslo/rapporter/anmeldt-hatkriminalitet-oslo/hatkrim---rettslige-og-praktiske-sporsmal-november-2015.pdf>

Oslo politidistrikt (2017). *Rettspraksis i hatkriminalitet. Et utvalg saker fra Oslo tingrett 2015-2017*. Hentet fra https://www.politiet.no/contentassets/17e1eed4775047eca71e9535d33c3181/rettspraksis-i-hatkriminalitet_et-utvalg-saker-fra-oslo-tingrett-20152017.pdf

Oslo politidistrikt (2019). *Hatkriminalitet – anmeldt hatkriminalitet 2018*. Hentet fra https://www.politiet.no/globalassets/dokumenter/oslo/rapporter/anmeldt-hatkriminalitet-oslo/Anmeldt_hatkriminalitet_i_Oslo_2018

Politidirektoratet (2018). *Hatkriminalitet – anmeldelser 2017*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/anmeldelser-hatkriminalitet/anmeldelser-med-hatmotiv-2017.pdf>

Regjeringen (2019, 26. oktober). Sammen mot hatefulle ytringer og hets mot politikerne. Hentet den 05. mars 2020 fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/sammen-mot-hatefulle-ytringer-og-hets-mot-politikere/id2666392/>

Sunde, Marie Inger (2016). *Datakriminalitet – en fremstilling av strafferettslige regler om datakriminalitet*. (1.utg) Fagbokforlaget.

Lover, forskrift, forarbeid og rundskriv:

European Court of Human Rights (2020). *Hate speech*. Hentet fra https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf

Grunnlova (1814). Kongeriket Noregs grunnlov. (LOV-1814-05-17). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1814-05-17-nn>

Likestillings- og diskrimineringsloven (2017)- Lov om likestilling og forbud mot diskriminering. (LOV-2017-06-16-51). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2017-06-16-51>

Kontroll og konstitusjonskomiteen (2004). *Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om endring i grunnloven § 100, forslag fra Gunnar Skaug, Carl I. Hagen, Einar Steensnæs,*

Jan Petersen, Kristin Halvorsen og Lars Sponheim om endring av Grunnloven § 100. (Ytringsfrihet) og forslag fra Gunnar Kvassheim og Lars Sponheim om ny § 100 a i Grunnloven (offentlighetsprinsippet) (Innst. S. nr. 270 (2003-2004)). Hentet fra

<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2003-2004/inns-200304-270/?lvl=0>

Menneskerettsloven (1999). Lov om styrking av menneskerettighetens stilling i norsk rett. (LOV-1999-05-21-30). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1999-05-21-30>

Ot. Prp. nr. 29 (1980-1981). Om lov om endringer i straffeloven § 135 a og § 349 a (forbud mot diskriminering av homofile) (1981-01-16). Hentet fra

<https://lovdata.no/pro/forarbeid/otprp-29-198081>

Ot. Prp. nr. 8 (2007-2008). Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (skjerpene og formildende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet) (2007-11-09). Hentet fra

<https://lovdata.no/pro/forarbeid/otprp-8-200708>

Prop. 53 L (2012-2013). Endringer i straffeloven 1902 mv. (offentlig sted, offentlig handling m.m). Hentet fra <https://lovdata.no/pro/forarbeid/prop-53-l-201213>

Rasediskrimineringskonvensjonen (1966). Konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering (07-03-1966-1). Hentet fra <https://lovdata.no/traktat/1966-03-07-1>

Riksadvokatens rundskriv 01/2019. Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2019/05/M%C3%A5l-og-prioriteringer-for-straffesaksbehandlingen-i-2019-.pdf>

Riksadvokatens rundskriv 01/2017. Hentet fra <https://www.riksadvokaten.no/document/mal-og-prioriteringsrundskriv-nr-12016/>

Riksadvokatens rundskriv 01/2020. Hentet fra

<https://www.riksadvokaten.no/document/riksadvokatens-mal-og-prioriteringer-for-2020/>

Straffeloven (1902). Almindelig borgerlig Straffelov (LOV-1902-05-22-10). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1902-05-22-10>

Straffeloven (2005). Lov om straff (LOV-2005-05-20-28). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2005-05-20-28>

Rettsavgjørelser:

Høyesterett – kjennelse, HR-1997-75-B- Rt-1997-1821

Høyesterett – dom, Rt-1978-1072

Høyesterett – dom og kjennelse, HR-2015-205-A-Rt-2015-93

Høyesterett – dom, HR-2020-185-A

Høyesterett – dom, HR-2001-1428-Rt. 2002-1618 (361-2002)

Høyesterett – dom, HR-2018-674-A

Høyesterett- dom, HR-2012-689-A-Rt-2012-536

Høyesterett – straff, Rt-1981-1305

Høyesterett – straff, HR-2018-871-A

Høyesterett – straff, HR-2020-184-A

Høyesterett – kjennelse, Rt- 1977-114

Høyesterett – kjennelse, Rt-2007-1807

Agder lagmannsrett – straff, LA-2018-171851

Agder lagmannsrett – dom, LA-2017-83709

Gulating lagmannsrett - dom, LG-2018-45267

Gulating lagmannsrett- straff, LG-2019-045267

Indre sogn heradsrett- dom, TISOG-2000-161